

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

Haridus- ja Teadusministeerium
hm@hm.ee

Teie 21.06.2024 nr 8-1/24/2608-2

Meie 05.07.2024 nr 2.3-4/24/1679-2

Arvamuse avaldamine eelnõule

Täname, et saatsite Andmekaitse Inspeksioonile arvamuse avaldamiseks teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seaduse eelnõu.

Inspeksioonil on eelnõuga seondult järgmised tähelepanekud.

1. Eelnõu § 11 lg 4 kohaselt säilitatakse Eesti Teadusinfosüsteemis (ETIS) andmeid alaliselt, kui andmekogu põhimääruses ei ole sätestatud andmete lõikes piiranguid. ETIS-e põhimääruse § 6 lg-te 2 ja 3 kohaselt säilitatakse isikuandmeid alaliselt v.a. isiku kontaktandmed, mida säilitatakse 5 aastat pärast isiku surma. Eelnõu seletuskirjast ei nähtu põhjendusi isikuandmete säilitamise pikkuse kohta ehk miks on vajalik isikuandmeid säilitada alaliselt ning miks kontaktandmeid on vajalik säilitada just 5 aastat pärast isiku surma.
2. Eelnõu § 11 lg 7 p 1 kohaselt sätestatakse ETIS-e põhimääruses vastutava töötleja ja volitatud töötleja ülesanded, kuid põhimäärusest neid ülesandeid ei nähtu. Samuti ei nähtu ETIS-e põhimäärusest, milliseid logiandmeid säilitatakse.
3. Eelnõu § 12 sätestab teaduseetika komitee loomise. Hetkel ei ole selge, kas ja kuidas on sätte loomisel arvestatud isikuandmete kaitse seaduse § 6 regulatsiooniga. Kas eelnõu § 12 eesmärk on täpsustada IKS §-s 6 nimetatud eetikakomitee regulatsiooni või on eelnõuga mõeldud midagi täiendavat. Samas, kui eetikakomiteed on hetkel õigusruumis suhteliselt reguleerimata (kes võib asutada, millised on ülesanded ja pädevused jne) ja eelnõu § 12 mõte on seda teha, siis paraku ei too see selgust, kuidas komitee asutamine toimub, millised on täpsed ülesanded ja pädevused jne. Samuti ei näi olevat hinnatud, kas TAIKSi jõustumine võiks tuua kaasa ka vajaduse IKSi muutmiseks. Inspeksiooni hinnangul vajab nimetatud küsimus veel täiendavat analüüsi.

Rakendusaktide kavanditega seondult on inspeksioonil Eesti teadusinfosüsteemi põhimääruse kavandi osas järgmised tähelepanekud.

4. Soovitame muuta põhimääruse pealkirja, aga samuti ka kahe esimese peatüki pealkirju ja ülesehitust. Antud juhul ei ole tegemist uue andmekogu asutamisega, vaid juba olemasoleva andmekoguga. Enamike andmekogude põhimäärused järgivad enam-vähem väljakujunenud struktuuri, mis algab üldsätetega, kus käsitletakse andmekogu nimetust ja eesmärki, samuti tuuakse selgelt välja vastutav ja volitatud töötleja ning loeteluna mõlema ülesanded eraldi. Seejärel järgmise peatükina andmekogu ülesehitus ja andmete tähendus, kus tuuakse eraldi paragrahvidena välja andmekogu ülesehitus, andmete kaitse ehk turvaklass jms ning andmete õiguslik tähendus. Sellele järgneb peatükk andmeandjatest ja

andmete esitamisest ning andmete koosseisust, töötlemisest ja logimisest. Viimaks antakse ülevaade, kuidas toimub andmekogu üle järelevalve, selle rahastamine ja lõpetamine. Mõistagi sõltub põhimääruse täpne struktuur ja detailsus konkreetse andmekogu iseloomust ja keerukusest, kuid üldjoontes võib ülesehitust sellisena kirjeldada.

Esitatud põhimääruse kavandis on küll eelpool nimetatud aspektid enam-vähem käsitletud, v.a vastutava ja volitatud töötleja ülesanded, kuid kiirema ja selgema ülevaate saamiseks soovitame põhimääruse uuesti üle vaadata, et oleks selge, millise andmekoguga on tegemist, miks seda on vaja, milliseid andmeid sinna kogutakse ja kes sinna andmeid esitavad ning kes sealt andmeid saavad. Hetkel ei ole põhimäärust lugedes üheselt aru saada kust ja kuidas tekivad andmekogusse, mille osaks on mitmed alamregistrid, andmed ning kas ja milliste teiste andmekogudega ning millisel viisil toimub andmete edastamine.

5. Põhimääruse §-s 2 on toodud andmekogu eesmärk, mis ei ühti seaduse volitusnormis toodud eesmärgiga. Põhimääruse järgi on andmekogu asutamise eesmärgiks andmete koondamine ühtseks tervikuks, mis ei saa olla andmekogu asutamise eesmärgiks. Soovitame selguse huvides tuua põhimääruses välja andmekogu eesmärk sarnaselt volitusnormis tooduga. Sealjuures jälgida, et põhimääruses toodud alamregistrite eesmärgid ei oleks laiemad, kui on seaduse volitusnormis toodud andmekogu eesmärk. Märkime, et andmekogu asutamise volitusnorm peaks andma vastuse küsimusele, millisel eesmärgil ja milliste ülesannete täitmiseks andmekogu asutatakse. Ilma selleta on raskendatud kontroll andmekogu pidamise õiguspärasuse ja isikuandmete töötlemise ulatuse üle.
6. Põhimääruse kavandi § 6 lõige 2 loetleb andmed, mis kuuluvad alalisele säilitamisele, sh on viidatud § 35 lõigetele, kuid nimetatud paragrahv ei sisalda lõikeid. Ilmselt on soovitud viidata §-le 37.
7. Põhimääruse kavandi § 7 järgi peetakse andmekogu AvTS-s, isikuandmete kaitse seaduses (IKS), põhimääruses ja teistes õigusaktides sätestatud korras. Ebaselgeks jääb, mida tähendab, et registrit peetakse IKS-s sätestatud korras. Selgitame, et isikuandmete töötlemist reguleerib peaaesjalikult EL isikuandmete kaitse üldmäärus (IKÜM) ja seda täpsustab IKS. Antud juhul jääb selgusetuks, milline on sätte eesmärk.
8. Põhimääruse kavandi § 13 järgi on andmekogu andmetel informatiivne tähendus, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Kuigi AvTS seda nõuab, siis on selline säte sisutühi. Ilmselgelt lähtub asutus oma töös andmekogusse kantud andmetest, vastasel juhul oleks andmekogu pidamine mõttetu. Nii ei ole õige märkida, et andmetel on vaid statistiline või informatiivne tähendus. Seadus peab eristama vaid need juhud, kui andmekogu andmetel on kolmandate isikute (s.t asutuseväliste) suhtes konstitutiivne tähendus.
9. Põhimääruse kavandi §-s 29 on loetletud teadus- ja arendustegevuse finantseerimise ning evalveerimise alamregistrisse andmete esitajad, sh kuuluvad nimetatud alamregistrisse esitatavate andmete hulka ka eetikakomiteede eetiliste hinnangud, kuid põhimääruses on jäänud märkimata, kes peaks neid hinnanguid andmekogule esitama. Palume seda osa täiendada, et oleks aru saada, kes peab nimetatud andmed edastama.

Kokkuvõtvalt on inspeksioon seisukohal, et eelnõu vajaks veel erinevate osapoolte arutelusid enne, kui sellega edasi liikuda ja palub sellega arvestada. Leian, et arutellu on vaja kaasata vähemalt inspeksiooni ja Justiitsministeeriumi vastava valdkonna eksperdid.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Pille Lehis
peadirektor

Andres Kudrjavnsev
andres.kudrjavnsev@aki.ee
627 4109

Terje Enula
terje.enula@aki.ee
627 4144